

Odiat, admirat Fuster

FRANCESC PÉREZ I MORAGÓN*

Devia ser –la meua memòria és fluixa– en l'hivern del curs 1966-67, quan anàrem a veure Fuster –no cal dir que a Sueca–, Lluís Aracil, Xavier Vidal –un xicot de Reus que estudiava per a enginyer agrònom, a València–, potser Rafael Ninyoles o Ernest Sena, i jo mateix, acompanyant un delegat de les joventuts de la Democràcia Cristiana d'Itàlia, que havia assistit feia poc, a Montserrat, a una trobada de partits democristians de l'Estat espanyol: el PNV, la Unió Democràtica de Catalunya, la Unió Democràtica del Poble Valencià (que cal no confondre com la posterior Unió Democràtica del País Valencià), el grup de Ruiz Giménez, no sé si el de Gil Robles i vés a saber quin més. Després de la trobada clandestina, l'italià volgué venir a València i la gent de la UDPV li muntà una reunió amb representants del moviment estudiantil democràtic i també aquella visita a Fuster. En el viatge d'anada, que féiem en un gran Seat negre prestat per Joan Senent, Aracil anava instruint l'italià sobre el personatge que anàvem a trobar. Li parlava en francès i, en un moment donat, va dir-li: "Fuster est l'homme le plus odié du Pays Valencien", i jo, amb timidesa, vaig remarcar, supose que amb una incorrecció gramatical notòria: "après Franco".

En efecte, es vivia encara sota la impressió de la campanya furibunda que el règim havia llançat contra l'assagista, arran de la publicació, el 1962, de *Nosaltres els valencians, Qüestió de noms i El País Valencià*. L'excusa fou aquest últim llibre, però els que

els preocupaven, molt probablement, eren els altres dos, units a una clara posició antifranquista de l'autor.

I jo ara pense: era Fuster el personatge més odiat del país, després de Franco? Potser sí, perquè ni tan sols el futbol podia proposar una persona tan unitàriament abominable. Tot apareixia fragmentat i difícil de reconèixer dins l'Estat espanyol, en aquella època –o m'ho sembla– i el País Valencià no s'escapava d'aquesta sensació induïda, segons la qual només hi havia unes poquíssimes veritats polítiques, que Fraga Iribarne s'encarregava d'administrar, amb un rostre més dur que impàvid. L'avi de José María Aznar era "maestro de periodistas españoles" i el pare de Rita Barberà aspirava a la mateixa qualificació en l'espai local. Com que no hi havia eleccions ni enquestes, no es podia saber cap a on anaven els odis ni les predileccions. En qualsevol cas, Fuster tenia un bon número en la rifa de l'execració.

I per bones raons. Com que no defugia la polèmica i era molt clar en la manifestació pública de les seues idees –que també solien ser d'una estructura molt lògica–, el nostre escriptor sofrí al llarg de la seua vida diversos atacs: querelles per alguns escrits, crema en efígie durant les falles de 1963, amenaces, anònims, etc. El 17 de novembre de 1978 explotà un explosiu a la seua casa de Sueca, sense massa conseqüències. Més greu va ser un altre atemptat amb dues bombes, també al seu domicili de Sueca, el 1981. Els autors no foren mai capturats ni tan sols descoberts. Arran de les mostres

de solidaritat que va rebre després d'aquest intent d'assassinat, hi hagué un altre atemptat a l'edifici rectoral de la Universitat de València, aquest amb víctimes. La quantitat d'estupideses que es digueren i es publicaren sobre Fuster, durant els anys de la Transició, fou enorme i mereixeria ser antologada.

Paral·lelament, Fuster despertà sempre una gran quantitat d'admiracions, per la seua vàlua com a escriptor i com a intel·lectual i també per les seues idees sobre el fet nacional. També per la seua personalitat, que tenia un gran atractiu cordial.

En aquella entrevista que acaba d'evocar, l'escriptor féu un gran repàs, en honor del democristià en qüestió, sobre la política en curs, sobretot l'europea –que Fuster seguia especialment llegint setmanaris francesos i l'inexcusable *Le Monde*, papers proporcionats en general per Vicent Ventura.

Poc després, rebé el primer homenatge públic a València, un dels pocs que hi va rebre. Va ser a l'Ateneu Mercantil el 1968, i jo no sabia ara calcular quanta gent hi érem. Tres o quatre centenars de persones? No crec que més. En qualsevol cas, era una declaració evident de suport a un escriptor que la censura estatal i els foragitaments locals volien silenciar. A aquesta mostra d'afecte en seguirien d'altres.

I, encara, cosa més important, hi havia els lectors, milers de lectors dels llibres i dels articles fusterians, que compensaven l'odi d'alguns amb l'estima i l'admiració.

* Director Tècnic Política Lingüística. Universitat Jaume I, de Castelló de la Plana.